

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Pauliny Tomaszewskiej
pt. „Mediacja w postępowaniu w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej
lekarzy i lekarzy dentystów”,
Warszawa 2020, ss. 294

I. Uwagi ogólne

1. Autorka w swoich interesujących rozważaniach podjęła temat stosunkowo nowy, gdyż mediacja jako alternatywna metoda rozwiązywania sporów została wprowadzona na gruncie prawa medycznego w ustawie z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich. Postępowanie w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy prowadzone jest przez rzeczników odpowiedzialności zawodowej oraz sądy lekarskie. Wybór tematu rozprawy Autorka uzasadnia własnym doświadczeniem zawodowym wynikającym z działalności w samorządzie zawodowym. Tytuł rozprawy został poprawnie sformułowany, a zawarte w rozprawie rozważania odpowiadają jej tematowi.

Przedmiotem jej zainteresowań badawczych okazały się wybrane zagadnienia wynikające z funkcjonowania tej metody. Wywód rozpoczyna się od uwag teoretycznych, które mają istotne znaczenie dla dalszych rozważań. Zwraca przy tym uwagę na korzyści wynikające z postępowania mediacyjnego.

2. Praca składa się ze wstępu, 4 rozdziałów merytorycznych, zakończenia, bibliografii, spisu tabel. Struktura rozprawy jest przejrzysta i nie budzi zastrzeżeń.

3. Ważną częścią każdej rozprawy doktorskiej powinien być wstęp, nie wszyscy doktoranci przestrzegają tej „żelaznej reguły”. Uwaga ta nie dotyczy Autorki. Wstęp (s. 3-9) zawiera wszystkie wymagane elementy mające wprowadzić do rozważań merytorycznych. Autorka uzasadniając zajęcie się nową problematyką wskazuje na warstwę empiryczną (badania aktowe), dotąd nie podejmowaną, ma ku temu ważne uzasadnienie wynikające z jej funkcjonowania zawodowego, może powstać jedynie pytanie, czy zachowa obiektywizm, ale o tym później. Odnosić się będzie również do orzecznictwa SN oraz przepisu art. 178a k.p.k. W ambitnym zamierzeniu Autorki, jej rozprawa stanowić ma próbę kompleksowej analizy mediacji w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy i lekarzy dentystów.

4. W rozważaniach zostanie wykorzystana metoda dogmatyczna oraz empiryczna, a także wywiad. Dobór metod badawczych zastosowanych w rozprawie jest zrozumiały i w pełni adekwatny do dokonania analizy tytułowego zagadnienia oraz prawidłowo uzasadniony.

II. Uwagi szczegółowe

1. W rozdziale I Autorka zajmuje się odpowiedzialnością zawodową lekarzy i lekarzy dentyków (s. 9-7), podejmując szczegółowo następujące kwestie: zagadnienia wstępne, odpowiedzialność zawodowa a odpowiedzialność dyscyplinarna, zasady odpowiedzialności zawodowej, zakres podmiotowy odpowiedzialności zawodowej, Kodeks Etyki Zawodowej, odpowiedzialność zawodowa lekarzy a uchwały i stanowiska organów lekarskich, odpowiedzialność zawodowa za czyny popełnione przez lekarzy i lekarzy dentyków poza granicami Polski. Wywody kończą się podsumowaniem, co będzie częścią składową także kolejnych rozdziałów.

Ogólnie można przyjąć, że Autorka wykazuje bardzo dobrą znajomość podjętej problematyki, swobodnie porusza się w literaturze przedmiotu, nie unika przy tym prezentacji własnych stanowisk, trafnie przyjmuje, że w zakresie nie uregulowanym przepisami ustawy o izbach lekarskich stosuje się odpowiednio w określonym zakresie przepisy k.k. i k.p.k. (s. 10). Cenne są uwagi odnoszące się do specyfiki odpowiedzialności zawodowej lekarzy (s. 11). Wiele miejsca Autorka poświęca zawodom zaufania publicznego (s. 12 in.), do których należą lekarze. Przedstawia także genezę odpowiedzialności zawodowej lekarzy, wychodząc historycznie od odpowiedzialności dyscyplinarnej (s. 12), odnosi się szerzej do poglądów E. Zielińskiej, które podziela. Stara się także odpowiedzieć na pytanie, czemu służyła zmiana dokonana w zakresie wewnątrz korporacyjnej odpowiedzialności lekarzy polegająca na zastąpieniu pojęcia „odpowiedzialność dyscyplinarna” pojęciem „odpowiedzialność zawodowa” (s. 17 in.). Zwraca trafnie uwagę, że sądy i trybunały używają wspomnianych pojęć zamiennie (s. 18). Interesujące są przy tym rozważania porównawcze do innych zawodów zaufania publicznego (s. 18 in.). Autorka stoi na stanowisku (s. 21), że w przypadku odpowiedzialności sprawowanej przez organy samorządu zawodowego lekarzy i lekarzy dentyków należy posługiwać się pojęciem „odpowiedzialności zawodowej”. Następnie Autorka trafnie zauważa, że lekarz za popełnienie jednego czynu może podlegać odpowiedzialności cywilnej, karnej, dyscyplinarnej i zawodowej (s. 22), co szerzej uzasadnia, a jej wywód jest właściwy.

Należy zauważyć, iż Autorka wykazuje także bardzo dobrą znajomość problematyki karnoprosesowej wynikającej z poruszania zasadniczego wątku rozprawy,

to cenne. W zakresie zakresu podmiotowego odpowiedzialności zawodowej Autorka odnosi się do ustawodawstwa, literatury przedmiotu i orzecznictwa (s. 40 in.), w tym szerzej SN. Autorka wykazuje bardzo dobrą znajomość Kodeksu Etyki Lekarskiej i przepisów związanych z wykonywaniem zawodu lekarza (s. 45 in.), nie unika przy tym wywodów opartych na znajomości literatury przedmiotu. Nawiązuje także do poglądów TK (s. 51 in.). Autorka trafnie zauważa, że zasady etyki lekarskiej ujęte zostały przede wszystkim w Kodeksie Etyki Lekarskiej, a przepisy związane z wykonywaniem zawodu lekarza rozsiiane zostały w licznych ustawach i rozporządzeniach (s. 65), podejmuje więc próbę analizy niektórych przepisów, przedstawiając własne stanowisko.

Interesujące, a przy tym aktualne są rozważania związane z odpowiedzialnością zawodową za czyny popełnione przez lekarzy i lekarzy dentystów poza granicami Polski (s. 67 in.). Zauważa, że żaden przepis ustawy o izbach lekarskich nie odnosi się wprost do kwestii odpowiedzialności zawodowej lekarzy za granicą (s. 69), wspomina przy tym o próbach podjęcia tej problematyki legislacyjnej przez T. Gardocką (s. 70) i P. Kowalskiego (s. 70). Rozważania merytoryczne zawarte w rozdziale I kończą się podsumowaniem (s. 72-73), które zasługuje na uwagę, jest syntetyczne, ale logicznie wynikające z wywodów Autorki.

2. W rozdziale II Autorka przedstawia postępowanie w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy i lekarzy dentystów na gruncie ustawy z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich (s. 74-149), szczegółowo odnosząc się do następujących problemów: zagadnienia wstępne, postępowanie przed rzecznikiem odpowiedzialności zawodowej, strony postępowania, czynności sprawdzające, postępowanie wyjaśniające, postępowanie przed sądem lekarskim, i podsumowanie.

Mam wątpliwości dotyczące zagadnień wstępnych, w których Autorka sygnalizuje przedmiot dalszych rozważań w rozdziale II, to oczywiście uwaga redakcyjna.

Autorka rzeczowo i wnikliwie przedstawia postępowanie przed rzecznikiem odpowiedzialności zawodowej (s. 76 in.). Analizuje także dane dot. informacji o możliwości popełnienia przewinienia zawodowego, które trafiają do rzecznika (s. 78). Analizuje następnie sytuację prawną Naczelnego Rzecznika Odpowiedzialności Zawodowej (s. 80 in.), wskazuje na kompetencje posiadane przez okręgowych rzeczników odpowiedzialności zawodowej oraz Naczelnego Rzecznika Odpowiedzialności Zawodowej w ujęciu ustawy o izbach lekarskich. Wyraża przy tym zdziwienie umiejscowieniem art. 113a ustawy o izbach lekarskich, który został zamieszczony w rozdziale VI ustawy „postępowanie mediacyjne” (s. 83). Analizuje

także relacje między okręgowymi rzecznikami odpowiedzialności zawodowej a Naczelnym Rzecznikiem Odpowiedzialności Zawodowej (s. 83 in.), wykazując się bardzo dobrą znajomością uregulowań prawnych, a także praktyki ich funkcjonowania. Zwraca uwagę na rosnącą liczbę wniosków o przedłużenie okresu postępowania wyjaśniającego, uważając, że wynika ona ze stosunkowo krótkiego okresu czasu przewidzianego na postępowanie wyjaśniające (s. 86). Wskazuje przy tym na tendencję spadkową w zakresie liczby kierowanych skarg na przewlekłość postępowań (s. 88). Autorka następnie zajmuje się stronami postępowania (s. 88 in.), wykazuje również dobry poziom prowadzonych wywodów. Odnosi się przy tym umiejętnie do odpowiednich przepisów postępowania karnego oraz literatury przedmiotu. Autorka podkreśla, że postępowanie w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej składa się z czterech etapów: czynności sprawdzające, postępowanie wyjaśniające, postępowanie przed sądem lekarskim, postępowanie wykonawcze (s. 94). Zauważając przy tym, że mediacja możliwa jest na etapie postępowania wyjaśniającego. Na uwagę zasługują rozważania Autorki dotyczące źródeł anonimowych informacji o przewinieniach lekarzy (s. 96 in.). Zdaniem Autorki, wobec rozbieżności w literaturze, kwestia uznania za źródło informacji o możliwości popełnienia przewinienia zawodowego jest trudna i rodzi wiele wątpliwości, zarówno natury etycznej, jak i praktycznej. Dlatego też – jej zdaniem – wobec faktu, że zawód lekarza jest zawodem zaufania publicznego, słuszne jest przeprowadzenie czynności sprawdzających w przypadku każdego wpływającego do rzecznika pisma (s. 97). Warto ten pogląd podzielić, na uwagę zasługuje omówienie przesłanek określonych w art. 63 ustawy o izbach lekarskich (s. 98 in.), które mają wpływ na postępowanie (wszczęcie, umorzenie). Swoje wywody Autorka wzbogaca orzecznictwem SN (s. 101). Następnie analizuje postępowanie wyjaśniające (s. 102 in.).

Wspomina Autorka o zakazie wynikającym z art. 178a k.p.k. w zakresie przesłuchiwania jako świadka mediatora co do faktów, o których dowiedział się w związku z prowadzonym postępowaniem mediacyjnym od obwinionego (s. 104). Wskazuje przy tym na zasadę poufności jako jedną z podstawowych zasad mediacji (s. 105). Autorka zastanawia się nad ważnym zagadnieniem, czy skoro postępowanie prowadzone jest przez lekarzy, to zachodzi potrzeba przeprowadzania dowodu z opinii biegłego lekarza (s. 107), przedstawia w tej kwestii poglądy doktryny (E. Zielińskiej) oraz poglądy SN. Na uwagę zasługują wywody Autorki dotyczące przedawnienia karalności przewinień zawodowych (s. 112). Zauważa, że z praktyki sądów lekarskich i linii orzeczniczej SN wynika, że ustalenie, że przewinienie zawodowe stanowi

jednocześnie przestępstwo może napotykać liczne trudności, na co dowodem jest przywołana przez nią argumentacja SN (s. 112).

Autorka podkreśla, że przywołane przez nią i omówione orzeczenia SN mogą mieć bardzo istotne konsekwencje dla prowadzonych przez rzeczników postępowań (s. 118). Kolejne zagadnienie podnoszone przez Autorkę to postępowanie przed sądem lekarskim (s. 118 in.), a jej wywody zasługują na uwagę ze względu na ich wartości poznawcze. Analizuje także dane statystyczne dotyczące liczby spraw wpływających do okręgowych sądów lekarskich (s. 127), dlaczego tylko do 2017 r.? Autorka zauważa, że w praktyce orzeczniczej sądów lekarskich pojawił się problem dotyczący możliwości prowadzenia postępowania dowodowego przez Naczelny Sąd Lekarski działający jako sąd II instancji (s. 132), wątpliwości te – jej zdaniem – zostały rozstrzygnięte przez SN w sprawie o sygn. akt I KS 1/18 z dnia 15 stycznia 2019 r. Dlatego też – jak podkreśla – w obecnym stanie prawnym istnieje możliwość przeprowadzania postępowania dowodowego na etapie postępowania przed Naczelnym Sądem Lekarskim (s. 133). Autorka wykazując bardzo dobrą znajomość orzecznictwa SN odnosi się również do innych wyroków mających znaczenie dla postępowania dowodowego przed sądami lekarskimi (s. 133 in.). Autorka analizuje treść art. 59 ust. 4 ustawy o izbach lekarskich, zgodnie z którym składanie przez lekarza zeznań i wyjaśnień w toku postępowania w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej nie stanowi naruszenia tajemnicy lekarskiej (s. 134). Następnie Autorka charakteryzuje postępowanie przed Naczelnym Sądem Lekarskim (s. 135 in.), dane statystyczne kończą się na 2018 r.

Autorka omawia katalog kar orzekanych przez sądy lekarskie (s. 138) i ich wymiar w praktyce w latach 2010-2018. Z jej analiz wynika, że sądy lekarskie najczęściej orzekają wobec obwinionych lekarzy najłagodniejsze kary, czyli upomnienie i naganę (s. 139). Natomiast kara najsurowsza – czyli pozbawienie prawa wykonywania zawodu orzekana jest najrzadziej (wobec 13 lekarzy). Autorka analizuje także kasacje składane od orzeczeń Naczelnego Sądu Lekarskiego, które rozpoznaje SN, a kasacja nie może być wniesiona wyłącznie z powodu niewspółmierności kary, odnosząc się do konkretnych wyroków SN.

Na uwagę zasługują rozważania Autorki odnoszące się do kontroli SN sprawowanej nad orzecznictwem sądów lekarskich (s. 143 in.). Z analizowanych danych wynika, że liczba kasacji składanych w sprawach lekarzy jest największa spośród wszystkich medycznych zawodów zaufania publicznego. Autorka przyłącza się do poglądu G. Wrony, że kontrola dokonywana przez SN stanowi doskonałe

rozwiązanie prawne, a skutki tej kontroli powinny być szeroko omawiane na forum zawodów zaufania publicznego (s. 145). Wywody kończy zwarte podsumowanie (s. 147-149), które zasługuje na uwagę.

3. W rozdziale III Autorka zajmuje się mediacją w postępowaniu w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy i lekarzy dentyków na gruncie ustawy z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich (s. 149-220), szczegółowo odnoszące się do: zagadnień wstępnych, definicji i podstawowych zasad, sposobów prowadzenia mediacji, lekarza jako mediatora, informowania stron o możliwości mediacji, pokrzywdzonego i obwinionego jako uczestników mediacji, postanowienia o skierowaniu sprawy do mediacji, czasu i miejsca prowadzenia mediacji, zapoznania się przez mediatora izby lekarskiej z aktami postępowania, sprawozdania z mediacji, katalogu spraw kierowanych do postępowania mediacyjnego, ugody, konsekwencji zawarcia ugody, postępowania przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych.

Rozważania zawarte w rozdziale III – to bardzo ważne dla wątku głównego rozprawy, świadczą o bardzo dobrym zrozumieniu istoty mediacji, nie tylko w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy i lekarzy dentyków, co należy podkreślić. Rozpoczynając wywody Autorka zwraca uwagę na brak legalnej definicji mediacji, przedstawia więc w tej kwestii poglądy doktryny. Jej zdaniem mediacja jest zorganizowanym, poufnym postępowaniem, do którego strony przystępują dobrowolnie z udziałem bezstronnego i neutralnego mediatora, który pomaga im w osiągnięciu akceptowalnego przez obie strony rozwiązania konfliktu (s. 151). Następnie przedstawia dane statystyczne dotyczące liczby spraw kierowanych do mediacji przez sądy cywilne (niewielki odsetek), a także przez sądy karne (niewielki odsetek). Autorka w swoich rozważaniach odnosi się do regulacji prawnych w sprawach karnych ze względu na art. 113 ust. 6 ustawy o izbach lekarskich, że do postępowania mediacyjnego w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy i lekarzy dentyków stosuje się odpowiednio przepisy k.p.k. (s. 154). Autorka analizując poglądy doktryny, przyłącza się do niektórych z nich (s. 155), na uwagę zasługują wywody odnoszące się do zasad mediacji (s. 156 in.). Jako postulat *de lege ferenda* Autorka zgłasza możliwość powołania w izbach lekarskich również mediatorów niebędących lekarzami, ale jednocześnie zauważa, że w części spraw rzeczywiście to lekarze powinni pełnić funkcję mediatorów, w szczególności w sprawach dotyczących konfliktów między lekarzami (s. 169). Wyczerpujące są rozważania dotyczące sposobów prowadzenia mediacji (s. 170), przy wykorzystaniu poglądów doktryny.

Jednocześnie Autorka uważa, że dla samej istoty mediacji nie jest potrzebne kategoryzowanie z jakim sposobem prowadzenia mediacji mamy do czynienia (s. 172). Interesujące są wywody dotyczące lekarza jako mediatora (s. 173 in.), przy wykorzystaniu literatury i przepisów prawnych. Z danych statystycznych zgromadzonych przez Autorkę wynika, że w 4 izbach lekarskich w obecnej kadencji nie zostali powołani mediatorzy, analizując przy tym wyniki badań innych autorów (R. Wysocki – s. 179). Autorka przedstawia swój wywiad przeprowadzony z jednym z mediatorów (s. 180 in.), to ciekawe zadanie, godne podkreślenia. Z badań Autorki wynika, że liczba mediacji w poszczególnych izbach w dużym stopniu zależała od aktywności organów prowadzących postępowanie w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej (s. 182). Autorka podkreśla, że w aktualnym stanie prawnym do mediacji może przystąpić jedynie pokrzywdzony i obwiniony (s. 186), przy zgodzie dwóch stron. Zwraca uwagę Autorka na krytykę doktryny możliwości prowadzenia mediacji w postępowaniu karnym po śmierci pokrzywdzonego poprzez dopuszczenie do mediacji osoby najbliższej wykonującej jego prawa (s. 187), przedstawia również stanowisko SN, które spotkało się z krytyką.

Na uwagę zasługują wywody dotyczące zapoznania się przez mediatora z aktami postępowania (s. 192 in.), oparte o poglądy doktryny i przepisy prawne.

Na uwagę zasługuje także wywody dotyczące sprawozdania z mediacji (s. 194 in.). Autorka zwraca uwagę, że w ustawie o izbach lekarskich nie wskazano katalogu spraw, które mogą zostać skierowane do postępowania mediacyjnego (s. 197), podobnie jak na gruncie prawa karnego. Ze stanowiska Autorki wynika, że można wskazać sprawy, których kierowanie do mediacji wydaje się w szczególności uzasadnione (s. 198). Ważne są wywody dotyczące ugody (s. 199), którą może się zakończyć mediacja, a także jej konsekwencje. Zwraca przy tym uwagę na niektóre kontrowersyjne przepisy karnoprawne i ich ocenę przez SN i doktrynę. Ważne są rozważania Autorki dotyczące postępowania przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych, powyższe rozwiązanie zostało wprowadzone w 2012 r. (s. 207 in.). Zdaniem Autorki, w wyniku postępowania przed komisją możliwe jest ustalenie świadczenia, które zostanie pacjentowi wypłacone, jednak świadczenie to nie obciąża lekarza, a jedynie szpital (s. 211). Trafnie Autorka zwraca uwagę, że postępowanie przed komisją ma niewiele wspólnego z mediacją (s. 213). W podsumowaniu Autorka zwięźle ocenia swoje wywody merytoryczne (s. 217 in.), stwierdzając, że mediacja jest wykorzystywana w praktyce w minimalnym stopniu, to smutna konstatacja, niestety.

4. W rozdziale IV Autorka zajmuje się mediacją w postępowaniu w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy i lekarzy dentyków w świetle wyników badań aktowych oraz proponowanymi zmianami w zakresie obowiązujących przepisów ustawy z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich oraz regulaminu wewnętrznego urzędowania rzeczników odpowiedzialności zawodowej, które mogły by przyczynić się do rozwoju postępowania mediacyjnego (s. 221-275), odnosząc się szczegółowo do: przedmiotu badań, ich przebiegu, sprawozdań z analizy spraw skierowanych do mediacji przez okręgowych rzeczników odpowiedzialności zawodowej w latach 2010-2018, proponowanych zmian przepisów.

W rozdziale IV Autorka postawiła problem badawczy: czy instytucja mediacji w obecnie obowiązującym stanie prawnym funkcjonuje w sprawach z zakresu odpowiedzialności zawodowej lekarzy i lekarzy dentyków (s. 221). Autorka przeprowadziła badania aktowe w oparciu o sprawy, które trafiły do mediacji w okresie od 2010 r. do końca 2018 r., analizie poddano ogółem 77 spraw. W celu rozwiązania problemu badawczego Autorka sformułowała 15 pytań szczegółowych (s. 221-222). Autorka wykorzystwała w pracy następujące metody badawcze: metody empiryczne (badanie dokumentów, obserwacja naukowa, wywiad), metody teoretyczne (analiza, obserwacja), wydaje się, że powinna powyższe informacje zamieścić we wstępie, ale przyjęła inną koncepcję do której jako Autorka miała swoje powody. Badania przeprowadziła w trzech odrębnych, zasadniczych etapach (s. 224). Swoje uwagi przedstawia szczegółowo w sprawozdaniu z analizy spraw skierowanych do mediacji (s. 225 in.), są one interesująco poznawcze. Dla czytelności wyników badań Autorka posłużyła się tabelami, które są czytelne i ułatwiają zrozumienie istoty mediacji. Z jej badań wynika, że w 72% sprawach skierowanych do postępowania mediacyjnego doszło do zawarcia ugody (s. 250), postanowienia ugody: przeproszenie – 58%, zapłata określonej sumy pieniędzy – 15%, inne – 27%. Z podanych przez Autorkę przykładów wynika, że mediacja pozwala stronom postępowania na wypracowanie niestandardowego rozwiązania, takiego, które nie byłoby możliwe do wypracowania w postępowaniu przed sądem lekarskim (s. 255). Autorka podkreśla, że wyniki przeprowadzonych przez nią badań pokrywają się z postawioną hipotezą badawczą – mediacja w postępowaniu w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy jest instytucją stosowaną w minimalnym zakresie (s. 257). Cenne są konkretne propozycje zgłaszane przez Autorkę, które powinny usprawnić mediacje (s. 258 in.). Zaslugują one na poważne przeanalizowanie, co byłoby możliwe w przypadku publikacji rozprawy, do

której gorąco Autorkę zachęcam. Rozważania zawarte w rozdziale IV kończą się podsumowaniem (s. 273 in.), które są syntetyczne, ale merytoryczne.

Pragnę podkreślić, iż Autorka w swoich rozważaniach potrafiła zachować obiektywizm badacza, co należy cenić.

5. Rozważania merytoryczne zostały podsumowane w zakończeniu (s. 276-280), jest ono syntetyczne, ale zasługuje na uwagę.

6. Bibliografia zawiera 88 pozycji, w zasadzie Autorka wykorzystała dostępną literaturę przedmiotu, z przyczyn obiektywnych nie mogła wykorzystać np. pracy I. Wrześniewskiej-Wal, Odpowiedzialność lekarza w orzecznictwie sądów lekarskich. Warszawa 2020, a w tej pracy (s. 131) przywoływane są badania Autorki, jestem przekonany, że powyższa praca wejdzie do lektury Autorki.

Niestety Autorka nie uwzględniła w swoich rozważaniach następujących pozycji: Alternatywne metody rozpoznawania sporów w polskim systemie prawnym, red. naukowa W. Głodowski. Poznań 2020; M. Fuszara, J. Kurczewski, Spory i ich rozpoznawanie. Elementy popularnej kultury prawnej. Kraków 2017, Augustynowicz A., Dąbrowska T., Wrześniewska-Wal I., Prawo medyczne – wybrane zagadnienia. Warszawa 2010, Boratyńska M., Miejsce standardów lekarskich w systemie prawa medycznego – teoria i praktyka [w:] Standard wykonywania zawodów medycznych. red. M. Górski, E. Sarnacka, M. Grassmann. Warszawa 2019, Fajst M., Niełacznna M., System mediacji w Polsce – słabość prawa czy organizacji?, Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych 2005/2, Fox N., Mikuli P., Rola sądu lekarskiego w postępowaniu w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarza a konstytucyjne prawo do sądu [w:] Idea wolności i niezależności w państwie demokratycznym – perspektywa praw jednostki, księga jubileuszowa dedykowana Profesor Halinie Ziēbie-Załużkiej w czterdziestą rocznicę pracy naukowej, M. Grzesik-Kulesza, G. Pastuszko, Rzeszów 2017; Gałęska-Śliwka M., Błędy medyczne i lekarskie. Komentarz praktyczny, LEX 2015; Janiszewska B., Uwagi o ciężarze dowodu w procesach medycznych [w:] Prowadzenie dokumentacji medycznej. Aspekty prawne oraz zarządce, red. M. Śliwka, M. Urbaniak. Warszawa 2018; Karkowska D., Prawo medyczne dla pielęgniarek. Warszawa 2020; Karkowska D., Zawody medyczne. Warszawa 2012, Konieczniak P., O pewnych problemach szczegółowych w stosowaniu rozdziału 5 ustawy o izbach lekarskich (odpowiedzialność zawodowa), „Prawo i Medycyna” 2014/3-4; Konieczniak P., O stosowaniu (i niestosowaniu) części ogólnej prawa karnego do odpowiedzialności zawodowej Eleonory Zielińskiej, red. B. Namysłowska-Gabrysiak, K. Syroka-Marczewska, A. Walczak-Żochowska. Warszawa

2016; Konieczniak P., O znaczeniu orzecznictwa sądów lekarskich dla interpretacji prawa medycznego [w:] Rola orzecznictwa w systemie prawa, red. T. Giaro, Warszawa 2016; Konieczniak P., Udział w proteście zbiorowym jako przewinienie zawodowe lekarza. „Prawo i Medycyna” 1999/2; Kopec M. red., Ustawa o zawodzie lekarza i lekarza dentysty. Komentarz. Warszawa 2016; Kordel P., Geneza, struktura i funkcjonowanie samorządu lekarskiego w Polsce w latach 1989-2009. Poznań 2012; Kozielowicz W., Standard wykonywania zawodu lekarza w orzecznictwie Sądu Najwyższego jako sądu dyscyplinarnego [w:] Standardy wykonywania zawodów medycznych, red. A. Górski, E. Sarnacka, M. Grassmann, Warszawa 2018; Malinowski T., Jaki kształt odpowiedzialności zawodowej lekarza? Kilka uwag na tle polskiego modelu postępowania w sprawach odpowiedzialności zawodowej lekarza [w:] Prawo wobec problemów społecznych. księga Jubileuszowa Profesor Eleonory Zielińskiej, red. B. Namysłowska-Gabrysiak, K. Syroka-Marczewska, A. Walczak-Żochowska, Warszawa 2016; Michalska-Badziak R., Udział samorządu lekarskiego w wykonywaniu zadań administracji publicznej [w:] Decentralizacja i centralizacja administracji publicznej. Współczesny wymiar w teorii i praktyce, red. R. Budzisz, B. Jaworska-Dębska, E. Olejniczak-Szałowska. Warszawa 2019; Nestorowicz M., Prawo medyczne. Toruń 2019; Piesiewicz P., Odpowiedzialność dyscyplinarna lekarza za zaniechanie udzielenia pomocy. „Medyczna Wokanda” 2012/4; Plebanek E., Ocena stopnia społecznej szkodliwości deliktu zawodowego w postępowaniu w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej w zawodach medycznych. Przewinienie zawodowe „mniejszej wagi” i „znikomy stopień społecznej szkodliwości czynu” jako przesłanki umorzenia postępowania. „Przegląd Prawa Medycznego” 2019/2; Safjan M., Bosek L., System Prawa Medycznego. Warszawa 2018; Skrzypczak J., Przegląd orzecznictwa NSL za 2017 r. „Medyczna Wokanda” 2017/9; Szumiło-Kulczycka D., Alternatywne metody rozwiązywania sporów karnych i ich miejsce w systemie prawa [w:] Mediacje: teoria, normy, praktyka, red. K. Płaszka, J. Czapska, M. Araszkiewicz, M. Pękała. Warszawa 2017; Tymiński R., Przegląd problemów dotyczących odpowiedzialności zawodowej lekarzy w orzecznictwie SN. Komentarz praktyczny, LEX 2019; Tymiński R., Wykonywanie zawodu lekarza i lekarza dentysty. Aspekty administracyjnoprawne. Warszawa 2019; Wrześniewska-Wal I., Wybrane zagadnienia prawa dowodowego w cywilnych procesach medycznych. Orzecznictwo i badania własne [w:] Prawo wobec problemów społecznych. Księga Jubileuszowa Profesor Eleonory Zielińskiej, red. B. Namysłowska-Gabrysiak, K. Syroka-Marczewska, A. Walczak-Żochowska. Warszawa

2016; Wrześniewska-Wal I., Tymiński R., Rola Naczelnego Sądu Lekarskiego w kształtowaniu orzecznictwa sądów lekarskich. „Medyczna Wokanda” 2017/9.

Sugeruję Autorce wykorzystanie wymienionych pozycji w ewentualnej publikacji rozprawy, oczywiście wybór należy do niej.

Wykorzystała ona także orzecznictwo TK (6), SN (28), akty prawne (44), dokumenty samorządów zawodowych (7). Na uwagę zasługują tabele (47), ujęte w formie bardzo czytelnej, a przy tym będących opracowaniem własnym.

III. Wnioski końcowe

1. Autorka podjęła się ambitnego i trudnego zadania, które już było podejmowane, ale w innym skromniejszym wydaniu, bardziej teoretycznym, które wykonała bardzo dobrze. Na duże uznanie zasługuje jej trud badawczy, rozważania teoretyczne zostały wyjątkowo twórczo wzbogacone o analizę akt sądowych, to nie częste działania doktorantów. Autorka, z racji swojej pracy zawodowej, swobodnie porusza się w problematyce korporacyjnej, potrafiła niezwykle przekonująco przedstawić propozycje *de lege ferenda*, które są konkretne, zasługują na poważne rozpatrzenie. Cele pracy zostały osiągnięte i hipotezy poddane prawidłowej weryfikacji.

2. Autorka wykorzystuje literaturę przedmiotu w sposób dobry, przedstawia własne stanowisko, które zawsze uzasadnia, ostrożnie podejmuje wątki polemiczne.

3. Wywód rozważań pracy jest logiczny, język nie nasuwający uwag, brak literówek, czyli Autorka wykonała solidną i rzetelną korektę.

4. Przypisy sporządzone dobrze, a przy tym są oszczędne.

5. Uważam z wyraźnym przekonaniem, że rozprawa doktorska mgr Pauliny Tomaszewskiej **spełnia wszystkie wymogi**, o których stanowi art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz. 85 ze zm.). Tym samym może być przedmiotem dalszych czynności w przewodzie doktorskim.

12.02.2021 r.

